ډاکتر عبدالقیوم مومند ۲۰۱۹/۰۸/۱۷

دولتي، حکومتي او سياسي جوړښت

خلورمه برخه

د ولسمشريزې ټاکنيزې جرګې موخه:

د دې جرګې موخه دا ده چې د ولسمشرۍ لپاره د نوماندو د لست څخه تر څلورو کسانو پورې د ولسمشريزو ټاکنو لپاره غوره کړي او ملت ته يې ورووپيژني ترڅو د ملت رايې ترلاسه کړای شي. که د نوماندو شميره لږه وي، ياني د ولسمشرۍ لپاره يو، دوه، درې يا څلورکسان نوماند وي، جرګه به د دغو کسانو په اړه پريکړه کوي. جرګه کولای شي څلور کسان يا درې کسان ملت ته ورووپيژني، مګر لږ تر لږه بايد دوه کسان ملت ته د ولسمشر د نوماندۍ لپاره ورووپيژني. ولسمشريزه ټاکنيزه جرګه مسوولیت لري چې د ټولو هغو کسانو اسناد او کړنې وڅيړي چې ځانونه يې ولسمشرۍ او د ولسمشر مرستيالۍ ته نوماند کړي دي. ولسمشريزه ټاکنيزه جرګه د نوماندو کسانو سياسي تګلار، د افغانستان لپاره د دوی سياسي، اقتصادي، تعليمي، دفاعي او ولسي کړنلارې څيړي او د دوی د بهرني سياست پاليسي او نور اړونده اسناد تر غور لاندې نيسي. جرګه چې څومره د ولسمشر په هکله معلومات راټولوي او پورتني قوانين پرې پلي کوي، هماغومره به د ولسمشر د مرستيال په هکله هم معلومات راټولوي، څېړنې به کوي او د ولسمشرۍ لپاره د کانديد شرايط به پرې پلي کوي. کله چې دوی خپله دنده سرته ورسوله او د ولسمشراو ولسمشرمرستيال لپاره يې نوماند کسان ملت ته ورووپيژندل، د دوی دنده پای ته رسيږي.
دوی د دې دندې له پای ته رسيدو څخه وروسته د کوم مالي امتياز حق او انتظار نشي لرلی، پرته له هغه لګښت څخه چې کابل ته په سفر، کابل کې د اوسيدو په محال، او د خپلو رسمي او شخصي دندو د تم، ځنډ او نه سرته رسولو له امله رامينځته کيږي. دوي يواځې خپل اسلامي او ملي رسالت ترسره کوي او د همدې وياړ خاوندان به وي.
د ولسمشريزې ټاکنيزې جرګې د کار تر پای ته رسيدو وروسته تر ټولټاکنو پورې د ولسمشريزې ټاکنيزې جرګې غړي حق نلري چې د ولسمشرۍ د هيڅ نوماند لپاره سياسي هلې ځلې وکړي او يا د يو نوماند لپاره تبليغ او فعاليت وکړي. د سرغړونې په وخت کې به ورته اړونده سزا ورکړل شي. د ولسمشريزې ټاکنيزې جرګې د غړو دويمه دنده د ولسي جرګې د ټاکنو په وخت کې په اړونده ولسواليو، ناحيو او حوزو کې د ټاکنو د جرګه ګۍ مشري کول دي.
دلته هم دوی د دندې تر پای ته رسيدو وروسته د کوم مالي امتياز حق او انتظار نشي لرلای، پرته له هغه لګښت څخه چې د ولسواليو، ناحيو او حوزو مرکز ته په سفر، د ولسواليو، ناحيو او حوزو مرکز کې د اوسيدو پر مهال، او د خپلو رسمي او شخصي دندو د تم، ځنډ او نه سرته رسولو له امله رامينځته کيږي.
ولسمشريزه ټاکنيزه جرګه به ولسمشرۍ ته نوماند او د ولسمشرۍ مرستيال نوماند کسان په لاندينو ځانګړتياوو او محدوديتونو کې ملت ته وړپيژني او ملت به يې د اوو(۷) کلونو لپاره ټاکي.

۱. افغان، مسلمان او د ښه نوم خاوند وي.
۲. بهرنۍ تابعيت ونلري، د ناافغان مور او پلار څخه نه وي زيږيدلی او بهرنۍ ښځه ونلري.
۳. عمر يې پنځۀ ديرش کاله او يا ډير وي.
۴. په ښوونځي او يا مدرسه کې يې ليک او لوست کړی وي، زده کړې يې د ماسترۍ تر کچې پورې رسولې وي او د برېا قانوني اسناد ولري.
۵. د افغانستان په سياسي حالاتو او اوضاع پوه وي.
۶. د افغانستان په اساسي قانون، د ټاکنو په قانون او نورو اړونده قوانينو پوه وي.
۷. د سيمې د هيوادونو، ګاونډيو هيوادونو او نړيوالو هيوادونو په سياسي لوبو پوه وي.
لاندني کسان ولسمشر او د ولسمشر مرستيال ته نشي نوماند کيدای.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

۱. په رشوت او فساد کې ککړ، نیول شوي او تورن کسان.
۲. په غلا، قاچاق او نیشه يي توکو کې ککړ، نیول شوي او تورن کسان.
۳. د پردیو جایدادونو او دولتي ځمکو غاصبین.
۴. هغه څوک چي قتل يي کړی وي او با پړې د قتل تور وي.
۵. په پردیو هیوادونو پورې تړلي کسان.

که چیرې د پورتنیو ځانګړتیاوو او وړتیاوو پر خلاف کوم کس د ولسمشر او ولسمشر مرستیال د نوماند په توګه ټاکنو ته لار پیدا کړي او دا جوته شي چي نوموړي کس غلط معلومات ورکړي سزا به ورکړل شي. که چیرې دا ثابته شي چې معلومات اختسونکی په دې پوهیده چي معلومات غلط وو او نوموړي جوړجاړی کړی، سزا به ورکړل شي.
وروسته له دې چي ولسمشریزې ټاکنیزې جرګې د ولسمشرۍ لپاره نوماند کسان ملت ته وروپیژندل، نوماند کسان په خپلو سیاسو فعالیتونو پیل کوي، او تر نویو(۹۰) ورځو پورې وخت لري چي ملت ته خپل پروګرامونه وړاندې او تشریح کړي او له روا او معقولو لارو څخه د ملت ملاتړ ترلاسه کړي. په یونویومه (۹۱) ورځ به ټاکنې کیږي. که له نوماندو کسانو څخه په لومړي پړاو ټاکنو کې کوم نوماند پنځوس سلنه جمع یو (٪۵۰+۱) رای ترلاسه کړي نو نوموړی ګټونکی شمیرل کیږي. که داسي پیښه شوه چي د هیڅ نوماند رایي د پنځوس سلني جمع یو (٪۵۰+۱) رایو څخه ډیرې نه شوې، نو هغه دوه کسان چې تر ټولو ډیرې رايي یي ترلاسه کړي، دویم پړاو ټاکنو ته ځي.
په دویم پړاو ټاکنو کې چي هرچا ډیرې رایي ترلاسه کړې، ګټونکی شمیرل کیږي. دویم پړاو ټاکنې باید د لومړي پړاو ټاکنو له نیتي څخه دیرش ورځې وروسته ترسره شي. یو کس حق لري یواځې دوه دورې ولسمشري وکړي.

د قانون په وړاندې د ولسمشر مسوولیت
د قانون په وړاندې ولسمشر او د ولسمشر مرستیال د یو عام افغان حیثیت لري او کوم ځانګړی امتیاز نه لري.

د ولسمشر ګوښه کیدل او ګوښه کول:
۱. که د کومي ناروغتیا او یا بلې وجې له امله ولسمشر له خپلې دندې څخه استعفا وکړي، د ولسمشر مرستیال د ټاکل شویو واکونو په چوکاټ کې دننه د ولسمشر په توګه ټاکل کیږي، په دریو میاشتو کې دننه باید ټاکنې سرته ورسیږي او نوي ولسمشر ته حکومت وسپارل شي. په دې درې میاشتنۍ موده کې ولسمشر د قانون د تعدیل، په اړونده وزارتونو، ستري محکمې، لویه څارنوالی، ملي امنیت او علماوو شورا کې د مشرانو، مسوولینو او چارواکو د ټاکلو او ګوښه کولو صلاحیت نه لري، د ملي او مهمو مسایلو په هکله ټولپوښتنه نشي کولای.

۲. که د کومي ناروغتیا او یا بلې وجې له امله ولسمشر او د ولسمشر مرستیال دواړه له خپلو دندو څخه استعفا وکړي، د ولسي جرګې مشر د ولسمشر دنده پرمخ بیایي. په دریو میاشتو کې دننه باید ټاکنې سرته ورسیږي او نوي ولسمشر ته حکومت وسپارل شي. په دې درې میاشتنۍ موده کې ولسمشر د قانون د تعدیل، په اړونده وزارتونو، ستري محکمې، لویه څارنوالی، ملي امنیت او علماوو شورا کې د مشرانو، مسوولینو او چارواکو د ټاکلو او ګوښه کولو صلاحیت نه لري، د ملي او مهمو مسایلو په هکله ټولپوښتنه نشي کولی.

۳. که محکمه په ولسمشر کوم جرم ثابت کړي، محکمه به اړونده سزا ورکوي. د محکمې له فیصلې څخه وروسته ولسمشر له دندې څخه ګوښه کیږي. د ولسمشر له ګوښه کیدو وروسته د ولسمشر مرستیال د ولسمشر په توګه ټاکل کیږي. په دریو میاشتو کې دننه باید ټاکنې سرته ورسیږي او نوي ولسمشر ته حکومت وسپارل شي. په دې درې میاشتنۍ موده کې ولسمشر د قانون د تعدیل، په اړونده وزارتونو، ستري محکمې، لویه څارنوالی، ملي امنیت او علماوو شورا کې د مشرانو، مسوولینو او چارواکو د ټاکلو او ګوښه کولو صلاحیت نه لري، د ملي او مهمو مسایلو په هکله ټولپوښتنه نشي کولی.

۴. که محکمه د ولسمشر په مرستیال کوم جرم ثابت کړي، محکمه به اړونده سزا ورکوي. د محکمې له فیصلې څخه وروسته د ولسمشر مرستیال له دندې څخه ګوښه کیږي. د ولسمشر مرستیال د ګوښه کیدو څخه وروسته ولسمشر ځانته نوی مرستیال ټاکي. د نوی مرستیال د ټاکلو په وخت باید نوموړي د ولسمشر مرستیال لپاره د کاندیدو ټول شرایط پوره کړي وي.

۵. که چیرې ولسمشر خپلې چارې سمې سرته ونه رسوي، ولسي جرګه د دې واک لري چي د خپلو ټولو استازو په پنځه اویا سلنې (٪۷۵) رایو سره ولسمشر له واک څخه ګوښه کړي. د ولسمشر له ګوښه کیدو سره دولسمشر مرستیال هم له کارڅخه ګوښه کیږي. د ولسمشر او مرستیال له ګوښه کیدو وروسته د ولسي جرګې مشر د ولسمشر دنده پرمخ بیایي، په دریو میاشتو کې دننه باید ټاکنې سرته ورسیږي او نوي ولسمشر ته حکومت وسپارل شي. په دې درې میاشتنۍ موده کې ولسمشر د قانون د تعدیل، په اړونده وزارتونو، ستري محکمې، لویه څارنوالی، ملي امنیت او

علماوو شورا کې د مشرانو، مسوولينو او چارواکو د ټاکلو او ګوښه کولو صلاحيت نلري، د ملي او مهمو مسايلو په هکله ټولپوښتنه نشي کولای.

۶. که چيرې داسې حالت راشي چې ولسمشر، د ولسمشرمرستيال او د ولسي جرګې مشر په يو وخت کې ناروغه شي او د کار وړتيا ونلري او يا هم په يو وخت مړه شي نو لومړی وزير به د ولسمشری او لومړي وزارت چارې يوځای پرمخ بيايي. په دريو مياشتو کې دننه بايد ټاکنې سرته ورسيږي او نوي ولسمشر ته حکومت وسپارل شي. په دې درې مياشتنی موده کې ولسمشر د قانون د تعديل، په اړونده وزارتونو، سترې محکمې، لويه څارنوالی، ملي امنيت او علماوو شورا کې د مشرانو، مسوولينو او چارواکو د ټاکلو او ګوښه کولو صلاحيت نلري، د ملي او مهمو مسايلو په هکله ټولپوښتنه نشي کولای. لومړی وزير کولای شي چې ولسمشری ته نوماند شي، مګر نوماندېدل يې بايد د دندې څخه او نيمګړتيا رامينځته نکړي.

۷. ولس د دې واک لري چې د ټولپوښتنې له لارې د ټول ولس د پنځه اويا سلنو (۷۵٪) رايوو اخستلو څخه وروسته ولسمشر او د هغه مرستيال د واک څخه ګوښه کړي. د ولسمشر او ولسمشر د مرستيال د ګوښه کيدو څخه وروسته د ولسي جرګې مشر د ولسمشر دنده پرمخ بيايي. په دريو مياشتو کې دننه بايد ټاکنې سرته ورسيږي او نوي ولسمشر ته حکومت وسپارل شي. په دې درې مياشتنی موده کې ولسمشر د قانون د تعديل، په اړونده وزارتونو، سترې محکمې، لويه څارنوالی، ملي امنيت او علماوو شورا کې د مشرانو، مسوولينو او چارواکو د ټاکلو او ګوښه کولو صلاحيت نلري، د ملي او مهمو مسايلو په هکله ټولپوښتنه نشي کولای.

له دندې وروسته امتيازات

وروسته له دې چې ولسمشر خپله دنده پای ته ورسوي، د پخواني ولسمشر خطاب ورته کيږي او د يو عادي افغان په توګه خپل ژوند د هيواد په هرځای کې چې وغواړي او وړتيا يې ولري، سرته رسوي. د دندې له پای ته رسيدو څخه وروسته د ژوند ترپای پورې، مقررشوی تقاعد ورکول کيږي او د ورځنيو اړتياوو لپاره يو موټر، يو چلونکي او يو ساتونکی ورکول کيږي. د چلونکي او ساتونکي معاش د دولت له بودجې څخه ورکول کيږي. پخوانی ولسمشر نور د هيڅ راز امتياز مستحق نه دی او د قانون په دائره کې خپل ورځنی ژوند پرمخ بيايي. که چيرې پخوانی ولسمشر فيصله وکړي چې کار، تجارت او يا نور داسې فعاليت وکړي چې د هغې په مقابل کې نوموړی معاش يا اجوره لاس ته راوړي، په تقاعد او نورو دولتي امتيازاتو يې کومه اغيره نه لري. که چيرې ولسمشر له خپلې ميرمنې څخه مخکې مړ شي، ميرمنې ته يې د هغې د ژوند تر پايه پورې ولسمشر ته د مقرر شوي تقاعد اويا سلنه (۷۰٪) ورکول کيږي. موټر او چلونکي ورسره پاتې کيږي، مګر ساتونکی ترې اخستل کيږي. د ولسمر د مرستيال لپاره پورتني حقوق او شرايط پلي دي.

ولسي جرګې ته د ولسمشر د کابينې ورپيژندنه:

د ولسمشر لخوا ولسي جرګې ته د منلو لپاره د ملي دفاع وزير، د بهرنيوچارو وزير، قاضي القضات، د سترې محکمې د قاضيانو، د ملي امنيت د رئيس او لوي څارنوال ورپيژندل کيږي.

د ملي دفاع او بهرنيوچارو وزيرانو، ملي امنيت رئيس او لوي څارنوال په هکله د فيصلې په وخت کې بايد د ولسي جرګې ټول استازي موجود وي او خپله پريکړه په پنځوس سلنه جمع يو (۵۰٪+۱) رايو په اکثريت ترسره کړي. د ملي دفاع وزير، د بهرنيوچارو وزير، د ملي امنيت رئيس او لوی څارنوال د اجرائيه څواک برخه ده چې د ولسمشر تر واک لاندې کار کوي. ولسمشر دوی ولسي جرګې ته ورپيژني. ولسي جرګه يې د منلو او نه منلو حق لري. د نه منلو په صورت کې ولسمشر بايد نوي کسان ولسي جرګې ته د منلو لپاره وروپيژني. د منلو په صورت کې د ملي دفاع وزير، د بهرنيوچارو وزير، د ملي امنيت رئيس او لوی څارنوال د اوه (۷) کلونو لپاره په دنده ګومارل کيږي. دقاضي القضات او سترې محکمې د قاضيانو په هکله د فيصلې په وخت کې بايد د ولسي جرګې ټول استازي موجود وي او خپله پريکړه د پنځه شپيته سلنه (۶۵٪) رايو په اکثريت ترسره کړي. ولسمشر دوی ولسي جرګې ته ورپيژني. ولسي جرګه يې د منلو او نه منلو حق لري. د نه منلو په صورت کې ولسمشر بايد نوي کسان ولسي جرګې ته د منلو لپاره وروپيژني. د منلو په صورت کې قاضي القضات او د سترې محکمې قاضيان د څوارلسو (۱۴) کلونو لپاره په دنده ګومارل کيږي.

ستردرستيز د ملي دفاع وزير په مشوره د ولسمشر لخوا د اوو (۷) کلونو لپاره په دنده ګومارل کيږي.

د ولايتي څارنواليو ريسان:

د لوی څارنوال مرستيال او د ولايتي څارنواليو رئيسان د ولسمشر لخوا د لوی څارنوال په مشوره د اوو (۷) کلونو لپاره په دنده ګومارل کيږي. د لوی څارنوال، د لوی څارنوال د مرستيال او ولايتي څارنواليو د رئيسانو د کار دوره

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

د ولسمشر د کار له دورې سره یوځای پای ته رسیږي. بیا ټاکل شوی ولسمشر او یا نوی ولسمشر کولای شي یا دوی بیرته په خپلو دندو وګوماري او یا نوي کسان د مقرارتو پراساس وټاکي.

د ولایتي محکمو ریسان:

د څلورمې برخې پای

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راليږلو مخکې په ځیر و لولـئ